

Stan badań nad Tekami Patykiewicza w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. Ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie

Ks. Walenty Patykiewicz był związany z diecezją częstochowską niemal od początku jej istnienia, bowiem w skład miejscowego duchowieństwa wszedł w 1929 r.¹. Było to rok po odejściu ks. Józefa Pruchnickiego ze stanowiska archiwariusza w Kurii Biskupiej w Częstochowie, przez co w latach 1929 – 1945 rozwój inicjatyw archiwalnych w diecezji został zdecydowanie zahamowany². Jednakże dzięki ks. W. Patykiewiczowi, który po drugiej wojnie światowej ukierunkował swoje zainteresowania naukowe na archiwistykę kościelną, działalność archiwalna w diecezji nie tylko została reaktywowana, ale nabrała takiego rozmachu, że stworzyła podwaliny pod utworzenie w strukturach diecezjalnych odrębnej instytucji naukowo-badawczej pod nazwą Archiwum Diecezjalne w Częstochowie. Po 1992 r. instytucja ta została przemianowana na Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej w Częstochowie, a od 2009 r. nosi nazwę: Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie³. Z upływem lat

Ks. JACEK KAPUŚCIŃSKI – dr nauk humanistycznych w zakresie historii, mgr-lic. teologii, dyrektor Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej, wykładowca historii Kościoła w Sekcji Licencjackiej Wydziału Teologicznego UP JP II w Częstochowie, Wyższym Seminarium Duchownym Archidiecezji Częstochowskiej i Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Sosnowieckiej w Częstochowie.

¹ J. ZWIĄZEK, *Ks. pralat dr Walenty Patykiewicz (1903 – 1980)*, ABMK 43 (1981), 260-267; TENŻE, *Ks. dr Walenty Patykiewicz, pierwszy archiwariusz diecezji częstochowskiej*, „Archiva Ecclesiastica” 2 (2005), 73-79.

² J. KAPUŚCIŃSKI, *Organizacja i działalność Kurii Biskupiej w Częstochowie w okresie II Rzeczypospolitej*, w: *Kurie (archi)diecezjalne Kościoła rzymskokatolickiego w II Rzeczypospolitej*, red. M. Dębowska, Lublin 2016, 254-255.

³ W. PATYKIEWICZ, *Powstanie Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, CzWD 43 (1969) 3-6, 91-94; J. ZWIĄZEK, *Archiwum Diecezjalne w Częstochowie*, ABMK 53

zasób tego archiwum ubogaciła napływająca dokumentacja, wytworzona nie tylko w różnych kancelariach (archi)diecezji częstochowskiej (m.in. kuria diecezjalna, seminarium duchowne, dekanaty i parafie), ale także pochodząca z wielu innych instytucji (m.in. konsystorze, stowarzyszenia religijne i urzędy miejskie). Bogate zbiory stanowią też spuścizny po zmarłych księżach, z czego szczególną wartość posiadają materiały po osobach uczonych. Wśród nich pod względem ilościowym dominuje archiwum osobiste ks. dr. Walentego Patykiewicza, które jako wyodrębniony zespół otrzymało nazwę Teki Patykiewicza⁴.

1. Ks. Walenty Patykiewicz i jego wkład w rozwój nauk historycznych

Zainteresowania historyczne Walentego Patykiewicza ujawniły się niewątpliwie w Seminarium Duchownym we Włocławku, kiedy będąc na ostatnim roku studiów teologicznych napisał na łamach gazetki seminaryjnej „Przedświt” swój pierwszy cykl artykułów. Miał wówczas 25 lat. Podczas pobytu w Seminarium zajmował się również pracą w miejscowej bibliotece, gdzie kierownikiem był ks. prof. Michał Morawski, wykładowca historii Kościoła. Jako kleryk, na mocy porozumienia władz diecezjalnych, został przeniesiony do diecezji częstochowskiej i w 1929 r. otrzymał święcenia kapłańskie w katedrze częstochowskiej. Podstawą do tego przejścia było jego pochodzenie z terenów leżących w granicach diecezji częstochowskiej (parafia w Praszce). W miejscowości tej jego ojciec prowadził zakład szewski. Tam też ukończył szkoły początkowe. Wykształcenie średnie natomiast uzyskał w Wieluniu⁵.

Jako ksiądz przed drugą wojną światową pracował duszpastersko w parafiach diecezji częstochowskiej oraz uczył religii w szkołach powszechnych i średnich. Był krótko prefektem w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie. Korzystając wówczas ze sprzyjają-

(1986) 43-56; W.P. WŁAŻŁAK, *Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie – dzieje i zasób*, w: *Archiwa i kancelarie w służbie Kościoła i nauki*, red. W. Zawitkowska – W.P. Włażlak, Rzeszów 2012, 13-25.

⁴ J. KAPUŚCIŃSKI, *Naukowy wymiar Archiwum Archidiecezji częstochowskiej im. ks. W. Patykiewicza w Częstochowie (Komunikat)*, WACz 86 (2012) 2, 98-99; TENŻE, *Udostępnianie Zasobu Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie*, RW 14 (2014), 442.

⁵ J. ZWIĄZEK, *Patykiewicz Walenty (1903 – 1980)*, w: *Wieluński słownik biograficzny*, red. Z. Szerbik – Z. Włodarczyk, Wieluń 2014, t. 1-2, 235-237.

cych okoliczności uzyskał stopień magistra z zakresie teologii moralnej na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Warto w tym miejscu postawić pytanie: dlaczego nie kontynuował swoich pasji historycznych i nie napisał pracy magisterskiej z zakresu historii Kościoła? Wydaje się dość prawdopodobne, że przygotowując się do pracy wychowawczej w Seminarium bardziej przydatne mu było pogłębienie wiadomości z zakresu moralności, stąd obrał taki kierunek badań. Kiedy jednak po dwóch latach wrócił do duszpasterstwa parafialnego znowu zajął się kwestiami historycznymi, o czym świadczy opublikowany w 1935 r. na łamach „Kalendarza Jasnogórskiego” artykuł o przeszłości ziemi wieluńskiej⁶.

To zacięcie historyczne jeszcze bardziej rozwinął w okresie okupacji hitlerowskiej. Ukrywając się przed Niemcami na terenie Generalnego Gubernatorstwa, i mając na uwadze to, do czego prowadzi polityka najeźdźcy, starał się uchronić dziedzictwo polskie przed zapomnieniem poprzez pisanie opracowań naukowych o dziejach parafii w okolicach Radomska. Do 1945 r. pozostawił w rękopisie krótkie studia historyczne o parafiach w Wiewcu i Lgocie Wielkiej, oparte na solidnej bazie źródłowej⁷. Po zakończeniu wojny kontynuował swoje zainteresowania historią, a miał też ku temu odpowiednie warunki, bowiem został mianowany przez bp. Teodora Kubinę notariuszem i archiwariuszem Kurii Diecezjalnej w Częstochowie. W 1947 r. ponownie wrócił do pracy w Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie, tym razem jako ojciec duchowny⁸. Wówczas też podjął studia doktoranckie z zakresu historii Kościoła na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pod kierunkiem ks. prof. Tadeusza Glemmy napisał rozprawę doktorską pt. „Archidiaconat rudzki zwany później wieluńskim”. Na jej podstawie w 1949 r. uzyskał stopień doktora teologii. Recenzentami tej pracy byli: ks. prof. Tadeusz Glemma i ks. prof. Jan Krzemieniecki⁹.

⁶ J. ZWIĄZEK, *Ks. prałat dr Walenty Patykiewicz (1903 – 1980) – archiwariusz i rodak praszkowski*, WACz 83 (2009) 7-8, 144-145; W.P. WŁAŻŁAK, *Ks. Walenty Patykiewicz patronem Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, „Ziemia Częstochowska” 37 (2011), 130.

⁷ Z. ZABORSKI, *Parafia Wiewiec. Zarys dziejów*, Częstochowa 1999, 9; J. KAPUŚCIŃSKI, *Archiwum parafialne w Lgocie Wielkiej*, ABMK 86 (2006), 183-184.

⁸ J. ZWIĄZEK, *Ks. prałat dr Walenty Patykiewicz (1903 – 1980)*, CzWD 55 (1981) 6, 140-148.

⁹ P. WISZ, *Promocje doktorskie duchownych z diecezji częstochowskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim*, VeC 2 (2014), 480-485.

W następnym roku pracował już w Kurii Diecezjalnej w Częstochowie, gdzie był m.in. referentem ds. archiwalnych. Od tego czasu nieprzerwanie pracował nad utworzeniem i organizacją Archiwum Diecezjalnego. Poparcie w tej sprawie uzyskał od kolejnych ordynariuszy częstochowskich: bp. Teodora Kubiny, bp. Zdzisława Golińskiego i bp. Stefana Bareły. Pomimo tego, iż nie zachował się w dokumentacji archiwalnej Kurii Diecezjalnej i Archiwum Diecezjalnego dekret nominacyjny ks. Walentego Patykiewicza na dyrektora Archiwum, to według ustaleń ks. prof. Jana Związka z pewnością był on dyrektorem tej instytucji w ostatnich latach swego życia. Pod jego kierownictwem Archiwum stało się instytucją ściśle naukową, zatrudniającą nawet kilku pracowników¹⁰.

Poza tą formą aktywności zajmował się także pisarstwem historycznym. Według ustaleń ks. prof. Jana Związka i ks. dr. hab. Władysława Właźlaka pozostawił po sobie 72 publikacje. Największym jego osiągnięciem historiograficznym okazała się jednak dysertacja doktorska, którą w latach 1957 – 1958 opublikował w odcinkach na łamach „Wiadomości Diecezji Częstochowskiej”. Ponadto duży wkład wniósł w redakcję katalogów diecezjalnych z lat 1947, 1958, 1968 i 1978. Niewątpliwie zdecydowaną większość jego dorobku pisarskiego stanowiły biogramy księży, opracowane na podstawie teczek personalnych. Warto nadmienić, iż w latach 1962 – 1967 wydał drukiem aż 43 tego typu opracowania. Ostatnią znaczniejszą pracę, już jako współautor, opublikował w 1978 r. W tym też czasie złożył do druku krótkie wspomnienie o bp. Teodorze Kubinie, które zostało opublikowane już po jego śmierci¹¹. Zmarł bowiem w 1980 r. w Częstochowie i został pochowany na cmentarzu w swojej rodzinnej Prasce¹².

¹⁰ J. KAPUŚCIŃSKI, *Archiwum*, w: *Dla życia. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia istnienia Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich (1994 – 2014)*, red. J. Kapuściński, Częstochowa 2014, 49-51.

¹¹ J. ZWIĄZEK, *Patykiewicz Walenty (1903 – 1980)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, t. 6, 615-617; W.P. WŁAŻLAK, *Ks. Walenty Patykiewicz patronem Archiwum*, 130-134. Warto w tym miejscu zauważyć, iż W.P. Właźlak we wspomnianym opracowaniu stwierdził: „dotychczas opublikowana bibliografia ks. W. Patykiewicza jest niekompletna [...], dlatego [...] prezentujemy pełny wykaz publikacji”, co według własnego mniemania nie omieszkął zrobić, zestawiając 71 prac ks. W. Patykiewicza. Tymczasem trzeba być ostrożnym z tak kategorię sądów, bowiem także i on w swoim zestawieniu pominął krótkie wspomnienie ks. W. Patykiewicza o bp. Teodorze Kubinie, które ukazało się drukiem już po śmierci autora (W. Patykiewicz, *[Wspomnienie o bp. Teodorze Kubinie]*, w: *Chrześcijananie*, red. B. Bejze, Warszawa 1981, t. 6, 72). W tej sytuacji stan bibliografii ks. W. Patykiewicza jest wciąż sprawą otwartą i czeka na kolejne uzupełnienia.

¹² T. OLEJNIK, *Walenty Patykiewicz (1903 – 1980)*, w: *Nad górną Prosną. Monografia*

2. Teki Patykiewicza w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej

Przez całe swe życie, a szczególnie od 1945 r., ks. Walenty Patykiewicz gromadził materiały historyczne, tworząc tym samym swoiste go rodzaju archiwum prywatne. Było ono istną kopalnią wiadomości, tym bardziej, że pracą historyczną zajmował się przez ponad pół wieku. Co prawda, w tym okresie zorganizował i kierował Archiwum Diecezjalnym oraz opublikował 72 prace, jednak nie było to szczytem jego możliwości naukowych. Nieustannie bowiem czytał i wertował dzieła historyczne, analizował dokumenty archiwalne i robił z nich wypisy, co w efekcie pozwoliło mu zgromadzić pokaźny zbiór archiwalny, który po jego śmierci znalazł się w zasobie Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej. W instytucji tej następnie został on wydzielony jako osobny zespół i otrzymał nazwę Teki Patykiewicza¹³.

Pierwsze prace badawcze nad tym zespołem zostały podjęte dopiero w 2010 r. Polegały one początkowo na uzupełnieniu całej kolekcji kolejnymi poszytami, które odnaleziono w jeszcze niezinventaryzowanej części zasobu archiwalnego. Według stanu z marca 2015 r. Teki Patykiewicza obejmują prawie 600 jednostek archiwalnych. Spośród nich należy wyróżnić te materiały, które mają formę opracowań naukowych. Są one w maszynopisie, nierzadko będące już w postaci przygotowanej do druku. Pod względem ilościowym zdecydowanie przeważają jednak materiały rękopiśmienne, które są tematycznie ułożone w poszczególnych teczkach. Na uwagę zasługują też odpisy fragmentów unikatowych książek i prac magisterskich, stanowiące niezbędną część warsztatu historycznego ks. Patykiewicza¹⁴.

Kolejny etap prac badawczych nad Tekami Patykiewicza został przeprowadzony zgodnie z wymogami archiwalnymi¹⁵. Najpierw więc wyselekcjonowano materiały dotyczące dziejów diecezji częstochowskiej i dziejów innych diecezji polskich. W wyniku tychże ustaleń

Praszk, red. T. Krzemiński, Łódź 1999, 534-535.

¹³ J. KAPUŚCIŃSKI, *Materiały źródłowe do dziejów klasztoru sióstr bernardynek w Wieluniu w zbiorach Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, w: *400-lecie klasztoru sióstr bernardynek na ziemi wieluńskiej*, red. J. Książek – T. Olejnik, Wieluń 2013, 178-179.

¹⁴ AACz, sygn. KA 1, Sprawozdanie z działalności Archiwum za 2015, 1.

¹⁵ J. DZIWOŃKI, *Problem spuścizn uczonych i miejsca przechowywania takich zbiorów*, w: *Śląsk – Polska – Europa – Świat. Pamięci profesora Jana Przewłockiego*, red. K. Miroszewski – M. Stolarczyk, Katowice 2013, 27-36.

skoncentrowano się dalej na próbie zinventaryzowania teczek, zawierających dane o przeszłości diecezji częstochowskiej, stąd całość wydzielonego materiału podzielono na poszczególne działy tematyczne:

1. Centralne instytucje diecezjalne
2. Komisariaty i dekanaty
3. Parafie i miejscowości
4. Duchowieństwo
5. Zakony i zgromadzenia zakonne
6. Kult i działalność duszpasterska
7. Inne (np. materiały do katalogów diecezjalnych, pieczęcie).

Dalszy proces inwentaryzacyjny niejako wymusiły już potrzeby chwili, podyktowane w ostatnim czasie podjętymi na dość szeroką skalę badaniami regionalnymi. Wielu historyków bowiem prosiło o możliwość skorzystania z Tek Patykiewicza, mając nadzieje, że znajdzie tam wiele cennych informacji do swoich opracowań monograficznych. Z tego zatem powodu uporządkowano wstępnie tylko dział trzeci Tek, zawierający materiały o przeszłości parafii i miejscowości. Nieodzowną pomocą w tych analizach okazali się studenci z Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, odbywający w Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej praktyki zawodowe. W takich więc okolicznościach dział trzeci Tek otrzymał konkretną strukturę, obejmującą: (I) Opracowania dziejów parafii i miejscowości w maszynopisie, (II) Materiały do dziejów parafii i miejscowości w rękopisie i (III) Odpisy prac historycznych.

Tabela 1: Wykaz opracowań dziejów parafii i miejscowości w maszynopisie

Lp.	Tytuł opracowania	Miejsce i czas powstania	Ilość kart	Sygnatura
1	Szkic historyczny parafii Borzykowa koło Radomska	Częstochowa 1967	19	TP/D III-1
2	Z przeszłości Działoszyna	Częstochowa 1954	11	TP/D III-2
3	Z dziejów dwu parafii Dzierzkowice i Łubnice koło Wielunia – na 700-lecie istnienia wsi Dzierzkowice	Częstochowa 1953	30	TP/D III-3
4	Szkic historyczny parafii Kadłub koło Wielunia	Częstochowa 1965	19	TP/D III-4

5	Z dziejów parafii Komorniki koło Wielunia	Częstochowa 1951-1955	27	TP/D III-5
6	Szkic monograficzny parafii Krępa koło Radomska	1943	31	TP/D III-6
7	Zarys historyczny wsi i parafii Krzyworzeka koło Wielunia na 700-lecie parafii	Częstochowa 1965	41	TP/D III-7
8	Parafia Miedźno koło Kłobucka	Częstochowa 1979	49	TP/D III-8
9	Szkic historyczny parafii Lututów	Częstochowa 1966	42	TP/D III-9
10	Materiały do dziejów wsi Łojki koło Częstochowy	1968	16	TP/D III-10
11	Wieś Łubnice z okolicą na tle dziejów Polski	1938	42	TP/D III-11
12	Szkic historyczny parafii Poczesna	Częstochowa 1969	49	TP/D III-12
13	Szkic historyczny parafii Praszka	Częstochowa 1957	5	TP/D III-13
14	Szkic historyczny parafii Przystajń koło Krzepic	Częstochowa 1972	29	TP/D III-14
15	Materiały do dziejów parafii Rzejowice	1943	16	TP/D III-15
16	Zarys wiadomości o parafii Skomlin na wizytację pasterską	Częstochowa 1952	23	TP/D III-16
17	Materiały do dziejów Soborzyc	Częstochowa 1957	49	TP/D III-17
18	Walichnowy koło Wielunia szkic historyczny parafii	Częstochowa 1958	60	TP/D III-18
19	Szkic monograficzny parafii Wiewiec koło Pajęczna	Częstochowa 1961	16	TP/D III-19
20	Wójcin koło Wielunia szkic monograficzny wsi i parafii	Częstochowa 1955	48	TP/D III-20
21	Żdary koło Bolesławca szkic historyczny parafii	Częstochowa 1960	12	TP/D III-21

Na podstawie niniejszego wykazu widać, iż ks. Walenty Patykiewicz już w okresie międzywojennym zajął się naukowym opracowywaniem dziejów parafii i miejscowości na terenie diecezji częstochowskiej, o czym świadczy napisany przez niego w 1938 r. czterdziestodwustronicowy szkic historyczny o przeszłości wsi Łubnice. Pasję tę rozwijał nawet podczas drugiej wojny światowej (1939 – 1945), kiedy to powstały opracowania dziejów parafii Krępa i Rzejowic. Jednak najwięcej

tego typu prac, bowiem aż 18, napisał on w latach 1951 – 1979. Ogółem zatem spod jego pióra wyszło 21 opracowań historycznych, niemal gotowych do publikacji, i dotyczyły one dziejów takich parafii i miejscowości jak: Borzykowa, Działoszyn, Dzierzkowice, Kadłub, Komorniki, Krępa, Krzyworzeka, Kłobuck, Lututów, Łojki, Łubnice, Poczesna, Praszka, Przystajń, Rzejowice, Skomlin, Soborzyce, Walichnowy, Wieciec, Wójcin i Żdźary. Warto nadmienić, że indeks ten nie jest kompletny, bowiem zawiera tylko te opracowania, które na tym etapie prac inwentaryzacyjnych zostały zidentyfikowane.

Tabela 2: Wykaz materiałów do dziejów parafii i miejscowości w rękopisie

Lp.	Tytuł teczeki	Sygnatura
1	Materiały do dziejów parafii Biała koło Wielunia	TP/D III-22
2	Materiały do dziejów Będzina	TP/D III-23
3	Materiały do dziejów Bolesławca	TP/D III-24
4	Materiały do dziejów Brzeźnicy	TP/D III-25
5	Materiały do dziejów Chełma	TP/D III-26
6	Materiały do dziejów Chruszczobrodu	TP/D III-27
7	Materiały do dziejów Chutek	TP/D III-28
8	Materiały do dziejów Cieszęcina	TP/D III-29
9	Materiały do dziejów Czarnożył	TP/D III-30
10	Materiały do dziejów parafii św. Zygmunta w Częstochowie	TP/D III-31
11	Materiały do dziejów Dankowa	TP/D III-32
12	Materiały do dziejów Dzierżnik	TP/D III-33
13	Materiały do dziejów Garnka	TP/D III-34
14	Materiały do dziejów Gorzkowic	TP/D III-35
15	Materiały do dziejów Janowa	TP/D III-36
16	Materiały do dziejów Jedlna	TP/D III-37
17	Materiały do dziejów Kamienicy Polskiej	TP/D III-38
18	Materiały do dziejów Kamieńska	TP/D III-39
19	Materiały do dziejów Kłobucka	TP/D III-40
20	Materiały do dziejów Kłomnic	TP/D III-41
21	Materiały do dziejów parafii Komorniki	TP/D III-42
22	Materiały do dziejów Koziegłów	TP/D III-43
23	Materiały do dziejów Krępy	TP/D III-44

24	Materiały do dziejów Kromolowa	TP/D III-45
25	Materiały do dziejów Kruszyny	TP/D III-46
26	Materiały do dziejów Leśniowa	TP/D III-47
27	Materiały do dziejów Lubojny	TP/D III-48
28	Materiały do dziejów parafii Lututów	TP/D III-49
29	Materiały do dziejów Łękińska	TP/D III-50
30	Materiały do dziejów Łubnic	TP/D III-51
31	Materiały do dziejów Maluszyna	TP/D III-52
32	Materiały do dziejów Mierzyc	TP/D III-53
33	Materiały do dziejów Mierzyna	TP/D III-54
34	Materiały do dziejów Mstowa	TP/D III-55
35	Materiały do dziejów Niedospielina	TP/D III-56
36	Materiały do dziejów Osjakowa	TP/D III-57
37	Materiały do dziejów Pakoszyc	TP/D III-58
38	Materiały do dziejów Parzymiechów	TP/D III-59
39	Materiały do dziejów Praszki	TP/D III-60
40	Materiały do dziejów parafii Przybynow	TP/D III-61
41	Materiały do dziejów Przystajni	TP/D III-62
42	Materiały do dziejów Ręczna	TP/D III-63
43	Materiały do dziejów Rudlic	TP/D III-64
44	Materiały do dziejów Rudnik	TP/D III-65
45	Materiały do dziejów Rudy	TP/D III-66
46	Materiały do dziejów Rzejowic	TP/D III-67
47	Materiały do dziejów Siemkowic	TP/D III-68
48	Materiały do dziejów Siewierza	TP/D III-69
49	Materiały do dziejów Skarżyc	TP/D III-70
50	Materiały do dziejów Skomlina	TP/D III-71
51	Materiały do dziejów Sokolników koło Wielunia	TP/D III-72
52	Materiały do dziejów Starczy	TP/D III-73
53	Materiały do dziejów Strzałkowa	TP/D III-74
54	Materiały do dziejów Strzelec Wielkich	TP/D III-75
55	Materiały do dziejów Targoszyc	TP/D III-76
56	Materiały do dziejów Walichnow	TP/D III-77
57	Materiały do dziejów parafii Wąsosz	TP/D III-78
58	Materiały do dziejów parafii Widzów	TP/D III-79
59	Materiały do dziejów Wielunia	TP/D III-80

60	Materiały do dziejów Wierzchlasy	TP/D III-81
61	Materiały do dziejów Wiewca	TP/D III-82
62	Materiały do dziejów Wilkowiecka	TP/D III-83
63	Materiały do dziejów Włodowic	TP/D III-84
64	Materiały do dziejów parafii Wojkowice Kościelne	TP/D III-85
65	Materiały do dziejów Wójcina	TP/D III-86
66	Materiały do dziejów parafii Wrzosowa	TP/D III-87
67	Materiały do dziejów parafii Zajączki	TP/D III-88
68	Materiały do dziejów Złochowic	TP/D III-89
69	Materiały do dziejów Żdżarów	TP/D III-90
70	Materiały do dziejów parafii Żelisławice	TP/D III-91
71	Materiały do dziejów Żytna	TP/D III-92

Niniejszy wykaz, sporządzony według klucza alfabetycznego, obejmuje 71 teczek z materiałami do dziejów parafii i miejscowości z terenu diecezji częstochowskiej, które zebrał ks. Wałety Patykiewicz w wyniku swojej działalności archiwalnej. Na podstawie tylko wstępnej analizy można stwierdzić, że te czki posiadają zróżnicowaną objętość materiałów i, co ciekawe, zawierają w niektórych przypadkach wymieszane materiały dotyczące dziejów parafii i wchodzących w jej skład miejscowości. Pomimo to przedstawiony wyżej indeks wymienia w 11 pozycjach materiały do dziejów parafii, co zgodne jest z zastosowaną przez ks. Patykiewicza tytułaturą teczek. Trzeba jednak pamiętać, że jest to tylko wynik wstępnego etapu inwentaryzacji tego zbioru i ilość tych teczek może w przyszłości ulec zmianie, gdy zostaną odnalezione jeszcze inne tego typu materiały.

Tabela 3: Wykaz odpisów prac historycznych

Lp.	Opracowania historyczne	Ilość stron	Sygnatura
1	Zbigniew Mroczkowski, Rozwój sieci parafialnej archidiaconatu uniejowskiego do XVI wieku, Łódź 1963 (praca magisterska)	38	TP/D III-93
2	Edward Sobczak, Szkic historyczny. Miasto i ziemia wieluńska, 1954	29	TP/D III-94
3	Stanisław Tomczak, Monografia kościoła w Wielgomłynach, 1907	14	TP/D III-95
4	J.S. Janikowski, Z przeszłości Praszki i okolic, Łódź 1960	35	TP/D III-96

Powyższa tabela przedstawia wykaz odpisów pięciu opracowań historycznych, które dokonał ks. Walenty Patykiewicz, aby ubogacić swój warsztat historyczny. Wstępna analiza inwentaryzacyjna uniemożliwia bliższe zidentyfikowanie tych dzieł, poza jednym przypadkiem, gdy chodzi o pracę magisterską Zbigniewa Mroczkowskiego. Jednakże dalsze badania naukowe nad porządkowaniem Tek Patykiewicza mogą wniesić wiele nowych ustaleń, które rzucą pełniejsze światło na zgromadzony przez tego historyka zbiór archiwalny.

Zakończenie

Po śmieci ks. dr. Walentego Patykiewicza (1903 – 1980), będącego historykiem i wieloletnim dyrektorem Archiwum Diecezji Częstochowskiej w Częstochowie, zgromadzone przez niego archiwum osobiste zostało włączone do zasobu wymienionej wyżej instytucji diecezjalnej, posługującej się od 2009 r. nazwą Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie. W latach 2010 – 2015 podjęto wstępne prace inwentaryzacyjne nad tym zbiorem, które ujawniły ok. 600 jednostek archiwalnych. Zostały one następnie wydzielone jako osobny zespół i otrzymały nazwę Teki Patykiewicza. Dalsze prace pozwoliły wyodrębnić w całym zbiorze te materiały, które dotyczą dziejów diecezji częstochowskiej i dziejów innych diecezji w Polsce. Następnie badania archiwalne skoncentrowano na materiałach do dziejów diecezji częstochowskiej, przez co udało się je podzielić tematycznie na poszczególne działy: (1) Centralne instytucje diecezjalne, (2) Komisariaty i dekanaty, (3) Parafie i miejscowości, (4) Duchowieństwo, (5) Zakony i zgromadzenia zakonne, (6) Kult i działalność duszpasterska i (7) Inne (np. materiały do katalogów diecezjalnych, pieczęcie). Z powodu dużego zainteresowania tym zbiorem i wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniom lokalnego środowiska historyków, szczegółową inwentaryzacją objęto tylko trzeci dział materiałów, dotyczący dziejów parafii i miejscowości. Pozwoliło to wstępnie określić ilość tego typu jednostek archiwalnych (96), które następnie opracowano naukowo według standardów archiwalnych. Tym sposobem 21 jednostek archiwalnych zakwalifikowano jako opracowania dziejów parafii i miejscowości w maszynopisie, 71 jednostek archiwalnych uzyskało status materiałów do dziejach parafii i miejscowości w rękopisie i 4 jednostki archiwalne zidentyfikowano jako odpisy prac historycznych. Kolejne prace in-

wentaryzacyjne nad całością zespołu będą podjęte w drugiej połowie 2016 r., a celem ich będzie sporządzenie inwentarza archiwalnego.

The Research into Patykiewicz's Folders
in the Fr. Walenty Patykiewicz Archive
of Częstochowa Diocese
Summary

Among priests in diocese of Częstochowa there are some who had taken up historical studies. One of them was fr. Walenty Patykiewicz (1903 – 1980), who devoted all his life to this branch. He had proper education towards this matter (doctorate in the History of Church), but first of all he is famous for the creation of Archive of Częstochowa Diocese and its head.

All Patykiewicz's private archive counting about 600 units was taken after his death by this institution. The set of these archival materials was separated and called Patykiewicz's Folders. In 2010 – 2015 inventoring works were taken over them and they consist of distinguishing particular sections which contractually were called: (I) history of diocese of Częstochowa and (II) history of other polish dioceses. Next the works were concentrated on the first theme block which was divided into: (1) Diocesan institutions, (2) Offices and deaneries, (3) Parishes and places, (4) Clergy, (5) Orders and congregations, (6) Worship and pastoral work and (6) Others (materials to diocesan catalogues and seals, for instance).

As a result of inventoring process 22 sketches in typing, 73 folders with historical materials and 5 copies of books were selected in the section: Parishes and places. Next stage of working over ordering this set will be taken in the second part of 2016.

Słowa kluczowe: Archiwum, diecezja częstochowska, inwentaryzacja, ksiądz, materiały archiwalne, Teki Patykiewicza, zespół archiwalny.

Keywords: Archive, Diocese of Częstochowa, inventoring, priest, archival materials, Patykiewicz's Folders, archival group.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie, sygn. KA 1, Sprawozdanie z działalności Archiwum za 2015, s. 1-4.

Opracowania

Dziwoki J., *Problem spuścizn uczonych i miejsca przechowywania takich zbiorów*, w: *Śląsk – Polska – Europa – Świat. Pamięci profesora Jana Przewłockiego*, red. K. Miroszewski – M. Stolarczyk, Katowice 2013, 27-36.

Kapuściński J., *Archiwum parafialne w Lgocie Wielkiej*, ABMK 86 (2006), 115-188.

Kapuściński J., *Archiwum, w: Dla życia. Księga jubileuszowa z okazji XX-lecia istnienia Katolickiego Stowarzyszenia Lekarzy Polskich (1994 – 2014)*, red. J. Kapuściński, Częstochowa 2014, 49-60.

Kapuściński J., *Materiały źródłowe do dziejów klasztoru siostr bernardynek w Wieluniu w zbiorach Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, w: *400-lecie klasztoru siostr bernardynek na ziemi wieluńskiej*, red. J. Książek – T. Olejnik, Wieluń 2013, 175-182.

Kapuściński J., *Naukowy wymiar Archiwum Archidiecezji częstochowskiej im. ks. W. Patykiewicza w Częstochowie* (Komunikat), WACz 86 (2012) 2, 98-102.

Kapuściński J., *Organizacja i działalność Kurii Biskupiej w Częstochowie w okresie II Rzeczypospolitej*, w: *Kurie (archi)diecezjalne Kościoła rzymskokatolickiego w II Rzeczypospolitej*, red. M. Dębowska, Lublin 2016, 245-266.

Kapuściński J., *Udostępnianie Zasobu Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie*, RW 14 (2014), 441-452.

Olejnik T., *Walenty Patykiewicz (1903 – 1980)*, w: *Nad górną Prosną. Monografia Praszki*, red. T. Krzemiński, Łódź 1999, 534-535.

Patykiewicz W., *Powstanie Archiwum Diecezjalnego w Częstochowie*, CzWD 43 (1969) 3-6, 91-94.

Patykiewicz W., [*Wspomnienie o bp. Teodorze Kubinie*], w: *Chrześcijanin*, red. B. Bejze, Warszawa 1981, t. 6, 72.

Wisłowski P., *Promocje doktorskie duchownych z diecezji częstochowskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim*, VeC 2 (2014), 473-497.

Właźlak W.P., *Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej im. ks. Walentego Patykiewicza w Częstochowie – dzieje i zasób*, w: *Archiwa i kancelarie w służbie Kościoła i nauki*, red. W. Zawitkowska – W.P. Właźlak, Rzeszów 2012, 13-25.

Właźlak W.P., *Ks. Walenty Patykiewicz patronem Archiwum Archidiecezji Częstochowskiej*, „Ziemia Częstochowska” 37 (2011), 127-134.

Zaborski Z., *Parafia Wiewiec. Zarys dziejów*, Częstochowa 1999.

Związek J., *Archiwum Diecezjalne w Częstochowie*, ABMK 53 (1986) 43-56.

Związek J., *Ks. dr Walenty Patykiewicz, pierwszy archiwariusz diecezji częstochowskiej*, „Archiva Ecclesiastica” 2 (2005), 73-79.

- Związek J., *Ks. prałat dr Walenty Patykiewicz (1903 – 1980) – archiwariusz i rodak praskowski*, WACz 83 (2009) 7-8, 142-151.
- Związek J., *Ks. prałat dr Walenty Patykiewicz (1903 – 1980)*, ABMK 43 (1981), 260-267.
- Związek J., *Ks. prałat dr Walenty Patykiewicz (1903 – 1980)*, CzWD 55 (1981) 6, 140-148.
- Związek J., *Patykiewicz Walenty (1903 – 1980)*, w: *Słownik polskich teologów katolickich*, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, t. 6, 615-617.
- Związek J., *Patykiewicz Walenty (1903 – 1980)*, w: *Wieluński słownik biograficzny*, red. Z. Szerbik – Z. Włodarczyk, Wieluń 2014, t. 1-2, 235-237.